

ВІДГУКИ

УДК 811.161.2:811.161.2–991

ВІДГУК

**офіційного опонента Зарви Вікторії Анатоліївни на дисертацію
Пилипишин Світлани Ігорівни
“УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО В РОСІЙСЬКІЙ СВІДОМОСТІ 70–90-Х РОКІВ
XIX СТОЛІТТЯ”**,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.05 – порівняльне літературознавство

Українсько-російські літературні взаємини, що мають давню історію, розвивалися переважно у межах офіційної ідеології. Висвітлення процесу усвідомлення російськими митцями напрацювань українського письменства 70–90-х років XIX століття залишалося складним для дослідження, оскільки значними є напластування політичних та ідеологічних чинників.

Сформульована в дисертації наукова проблема рецепції української літератури в російському суспільстві зазначеного періоду до сьогодні не була предметом окремих досліджень, такий аспект українсько-російських літературних зв'язків недостатньо осмислений сучасною компаративістикою і вимагає об'єктивного неупередженого вивчення.

С.І. Пилипишин упевнено аргументує свої наукові позиції, доводячи актуальність теми дослідження: “Невиправдане наполягання на спільності історичних доль російського та українського народів, прагнення за будь-яку ціну довести ледве не тотожність їх культур, лишаючи поза увагою принципові відмінності, довго не давало змоги розкривати специфіку історико-літературного процесу в Україні й призводило, зрештою, до утвердження у літературознавстві міфологеми про зверхність російської літератури над українською. А це, в свою чергу, зумовлювало уніфікацію історико-літературних процесів у Росії й Україні” (с. 7). Тому вагомим є звернення авторки до російської та російськомовної періодики 70–90-х років XIX століття з метою зіставлення позицій критиків-публіцистів з представниками академічно-університетського середовища.

Заслугою дисертанта є те, що вона ґрунтовно розглянула історико-літературні, літературно-критичні праці київської, петербурзької, московської періодики XIX – початку XX ст.: “Вестник Европы”, “Русская старина”, “Кіевская старина”, “Русская мысль”, “Рускій вестник”, “Рускій архив”, “Историческій вестник”, “Діло” та ін., при цитуванні яких зберегла правописні норми того часу. Дисертантом залучаються академічні видання праць П. Мілюкова, Д. Овсяннико-Куликовського, О. Пипіна, О. Соболевського, М. Сумцова, Т. Флоринського, О. Шахматова та ін., рідкісні видання книжок, як-от: Переписка Михайла Драгоманова з Мелітоном Бачинським 1871–1877 рр. / [зладив М. Павлик]. – Львів, 1910. – 332 с.; Пискунов. Кобзарь П. П. Артемовскаго-Гулака : [передне слово] / Пискунов. – 1877. – С. 3–10 та ін.

С.І. Пилипишин опановано і критично проаналізовано теоретичні положення відомих учених з питань українсько-російських літературних взаємин О. Білецького, М. Гудзія, Є. Кирилюка, Н. Крутікової, Ф. Прийми, Є. Шабліовського та ін., а також твердження М. Драгоманова, І. Дзюби про вплив російської культури на українську в XIX ст.

Наукова новизна та актуальність теми переконливо сформульовані дисертантом у “Вступі” та підтверджені подальшим розгортанням дослідження. Також у вступній частині визначено мету і завдання, об’єкт та предмет дослідження. Автор пише: “Метою роботи є зробити аналітико-синтетичне дослідження питання рецепції української літератури в російському літературознавстві 70–90-х років XIX століття” (с. 10). На нашу думку, слово “зробити” є зайвим.

Предметом дослідження, на думку С.І. Пилипишин, є “ідейно-естетичні критерії, які формували літературознавчі програми, а також громадянські позиції” (с. 3) учених. Проте, на наш погляд, сумнівним видається визначення *критеріїв* як предмета дослідження, адже критерій – це ознака, взята за основу класифікації, мірило для оцінки явища.

У “Вступі” зазначено також теоретичне і практичне значення отриманих результатів, вказано способи апробації дослідження (кількість статей, опублікованих у фахових виданнях, – 7, а всього – 10 публікацій), зв’язок роботи із науковими програмами й комплексною темою “Проблеми рецептивної поетики, наратології і трансляторики в українсько-зарубіжних літературних зв’язках” кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, де виконувалось дисертаційне дослідження, тощо.

Поставлені завдання, об’єкт і предмет дослідження зумовили структурування дисертаційної роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел, що нараховує 340 позицій і оформлений згідно з останніми вимогами ВАК України. У додатках А представлені портрети видатних діячів науки і культури другої половини XIX – початку XX століть, причому зі вказівкою джерела або електронної адреси, а в додатку Б – титульні сторінки праць О.М. Пипіна, що свідчить насамперед про ретельність підготовки наукового дослідження.

Послідовно дотримуючись аналітико-синтетичного підходу до матеріалу, у першому розділі “Самобутність українського письменства в російській науковій думці 70–90-х років XIX століття”, який складається з трьох підрозділів, С.І. Пилипишин розглянула проблему національної самобутності українського письменства крізь призму сприйняття її представниками іншої культури. Для цього дисертант спробувала переосмислити методологію дослідження українсько-російських літературних зв’язків, залучивши концепцію сучасного німецького вченого Райнгарта Козеллека, викладену в праці “Часові пласти”; простежила в рецепції росіян специфіку українофільського руху, діяльність українських етнографів XIX століття.

На наш погляд, доречним було б подати теоретичне визначення поняття національної самобутності, на яке спирається С.І. Пилипишин. Для цього можна було

б використати надбання типологічно подібних праць, зокрема монографії Наталі Шумило “Під знаком національної самобутності” (К., 2003. – 354 с.), де аналізується українська художня проза і літературна критика кінця XIX – початку XX ст.

У першому підрозділі 1.1. “Переосмислення методології дослідження українсько-російських літературних зв'язків” авторка конкретизувала теоретико-методологічну основу дослідження, зауваживши, що буде намагатися “реалізувати сучасну компаративістичну парадигматику, зближуючи часові пласти різних поколінь українців і росіян, які за два століття часто мали протилежні ідеологічні орієнтації” (с. 14). “Щоб історико-літературний процес спрямовувати в порівняльно-літературний вимір сучасної компаративістики...” (с. 14), дисертант виокремила відомі постаті Олександра Пипіна, Омеляна Огоновського, Івана Франка та Михайла Грушевського, творча діяльність яких неодноразово викликала дискусії. Однак виникають сумніви: “А кому ж це під силу?”.

Методологічною основою в осмисленні теми стала ідея канадського історика українського походження Зенона-Євгена Когута про співіснування в Україні різних рівнів ідентичності, становлення концепту ідентичності різних етносів. Дисертант скористалася для аналізу фактичного матеріалу здобутками дослідників М.А. Скринника, який простежив наративні практики української ідентичності доби романтизму, а також В.В. Лизанчука про русифікацію в Україні, етапи її історії, фальшивість версії “общерусского народа”.

Можливо, треба було визначити зміст, культурно-історичні критерії, специфіку поняття національної ідентичності в її художньо-естетичному аспекті, врахувавши здобутки, наприклад, філологічного семінару “Мова і література: кроки до національної ідентичності” (К. : ВЦ “Київський університет”, 1999. – Вип. 2. – 76 с.), праці “Національна ідентичність” (К., 1994) Ентоні Д. Сміта, дисертаційних досліджень Мирослава Володимировича Іванишина “Дискурс національної ідентичності в українському постколоніальному літературознавстві: історико-літературний аспект” (2009), Олени Петрівни Онуфрієнко “Дискурс національної ідентичності у творчому надбанні Лесі Українки” (2000) та ін.

У підрозділі 1.2. “Українофільський рух в оцінці росіян” пропонується аналіз тлумачення в українських і російських джерелах терміну “українофільство” та його функціонування. Переконаливо визначаються дисертантом витоки та етапи руху українофілів, що поширився, за однією версією, на початку 60-х років XIX століття завдяки діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, а за іншою – на початку 30-х років XIX століття, коли Юрій Венелін, розглянувши взаємини Північної та Південної Русі, відніс “южан і северян” до “русского народа”.

Висвітлюються в дослідженні міркування Михайла Максимовича про відмінність “малорусского языка” від великоруського, О. Пипіна, М. Костомарова, О. Бодянського, В. Григоровича – щодо права на самостійне існування української мови та літератури. Аналізуються дисертантом положення полемічної статті М. Драгоманова “Что такое украинофильство”.

У висновках до підрозділу 1.2. стверджується, що “українофільство літературне” ...розглядалося російськими вченими 70–90-х років XIX століття з різних мотивів...” (с. 27). Яких мотивів? “Суперечки і міфи спростував лише час...” (с. 27). Які суперечки і міфи?

Цілком виправданим є виокремлення підрозділу 1.3. з назвою “Українська етнографія і фольклористика з погляду російських наукових діячів”. Ще М. Грушевський у праці “Етнографічне діло Костомарова” підкреслював особливу роль “етнографічної бази” як найважливішого імпульсу національного, соціального й політичного життя (Етнографічні писання М. Костомарова / за ред. М. Грушевського. – Х., 1930. – С. 9). Проте сучасна дослідниця В.Д. Нарівська припускає, що “етнографізм в українській літературі... радше сприяв відображенню народної ментальності, аніж національної специфіки” (Філологічні семінари. – К., 1999. – С. 15).

У підрозділі доводиться інтерес росіян до побуту, звичаїв жителів південної частини імперії. Насамперед розглядається праця російського вченого О. Пипіна “Обзор малорусской этнографии”, що знайомить з ідеями М. Максимовича, І. Срезневського, М. Костомарова, дає оцінку їхньої діяльності. Справедливо зазначає дисертант, що О. Пипін не погоджувався назвати М. Максимовича українофілом у пізнішому розумінні цього слова (с. 36), не визнавав за І. Срезневським великого вченого (с. 38). Розкривається суть полеміки Я. Головацького з О. Пипінін, аналізується оцінка О. Пипінін праць таких українських етнографів, як М. Маркевич, М. Закревський, М. Номис, В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський. Наголошується в дисертації на зацікавленні М. Костомарова етнографією України.

Дисертант слушно стверджує, що “закономірне прагнення українофілів створити новий “малорусській літературний язык” деякі російські вчені розглядали як явище штучне та шкідливе, як літературний розкол” (с. 23).

У трьох підрозділах другого розділу “Українська самобутність у полеміці “малоросів”/українців і росіян” розглядаються етнічно-культурні та політико-адміністративні колізії в Україні з кінця XVIII – до кінця XIX століття, а також предметність критичних оцінок на прикладі творчості українських письменників від Івана Котляревського до Миколи Костомарова, від Тараса Шевченка до Пантелеймона Куліша.

Підрозділ 2.1. має назву “Етнічно-культурні та політико-адміністративні колізії в Україні кінця XVIII – протягом 70–90-х років XIX століття”, у формулюванні якої, на наш погляд, треба точніше окреслити хронологічні межі, наприклад, “кінця XVIII та протягом 70–90-х років XIX століття” або “кінця XVIII – XIX століття”, оскільки в тексті цього підрозділу дисертації зазначається “протягом XIX ст.” (с. 49), 1830–1831, 1863 роки (с. 48), “з початку XIX століття” (с. 48). Аналіз етнічно-культурних та політико-адміністративних колізій ґрунтується на одному джерелі – атласі професора Любомира Винара.

У підрозділі 2.2. “Предметність критичних оцінок: від Івана Котляревського до Миколи Костомарова” слушною є порівняльна інтерпретація творів українського митця російськими вченими XIX століття і сучасними. Проте викликає низку питань аналіз

рецепції творчості І. Котляревського. Однозначна теза дисертантки щодо І. Котляревського “виріс на ґрунті народної творчості і поклав її в основу своїх творів” (с. 49) повинна бути доповнена висновками сучасних дослідників творчості І. Котляревського. Так, у працях Валерія Шевчука, зокрема в книзі “Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століть: У 2 кн. Книга друга: Розвинене бароко. Пізне бароко” (К. : Либідь, 2005. – 728 с.), вказується на вплив барокової культури на твори І. Котляревського (с. 539, 649 тощо): поема “Енеїда” – “бароковий твір із елементами псевдокласицизму та передромантизму” (с. 669). Про стилістичну подібність “Енеїди” до творів бароко писав і Д. Чижевський, і М. Яценко тощо.

Можливо, варто було б дисертантці долучити й працю Павла Житецького ““Энеида” И.П. Котляревскаго и древнейший список ея” (Киевская старина. – 1900. – Февраль), в якій розглядається творчість Івана Котляревського в контексті епохи. До речі, ця праця відома і як окреме видання (К., 1900).

На с. 51 дисертант називає прізвище біографа І. Котляревського як “С. Стеблін-Каменський”, але критики Є.К. Нахлік (Творчість Івана Котляревського: Замовчувані інтерпретації, дискусійні проблеми, спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій). – Львів, 1994. – С. 38), В.О. Шевчук (у названій вище книзі на с. 650, 658, 721) подають як “С.П. Стеблін-Камінський”.

Розгляд дискусійних питань стосовно поглядів М. Костомарова слід було б, на наш погляд, доповнити посиланням на працю Ярослава Козачка “Українська ідея: з вузької стежки на широку дорогу (художня і науково-публіцистична творчість Миколи Костомарова)” (К., 2004). На жаль, цієї праці немає в списку літератури, а в ній розглядається дискусія М. Костомарова з Д. Соловйовим та Т. Падаліцею (псевдонім Зенона Фіша), в якій позиція М. Костомарова важлива для розуміння його національно-державницьких ідей.

Дисертант пише: “Г. Квітка-Основ'яненко звертав на себе увагу критики перш за все російськими своїми творами” (с. 61). Правильніше сказати “російськомовними” творами.

У підрозділі 2.3. “Від Тараса Шевченка до Пантелеймона Куліша” йдеться про інтерпретацію російською критикою 70–90-х років XIX століття творчості Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова. Як висновок, дисертант пише: “...попри вимоги російської реальної критики, у творах Т. Шевченка треба бачити лише те, чим вони (твори) могли вийти в умовах його особистого життя: це не стільки повісті, скільки нариси власних спогадів, портретів, картини улюблених українських візій” (с. 72). Виходить, що, за твердженням С.І. Пилипишин, Т. Шевченко – виключно повістяр, що не відбиває жанрового розмаїття творчості митця.

Дисертант категорично зазначає, що “до сьогодні немає конструктивної оцінки творчості” Т. Шевченка “в російськомовному світі періоду 70–90-х років XIX ст. ...” (с. 64), з чим не можна погодитися, оскільки існує праця Трохима Зіньківського “Т. Шевченко в світлі європейської критики” (1896).

У тексті дисертації зустрічаються тези, не пов'язані з попереднім розкриттям теми, наприклад: “Коли пізніше, уже в другій чверті XIX століття, з'явився селянин у

творих західноєвропейської літератури, то майже одночасно з Ауербахом це відгукнулося і на Україні” (с. 65). Що “це”? До чого тут згадано Ауербаха, якого саме Ауербаха? Ініціали відсутні. Можливо, Еріха Ауербаха (1892–1957) – німецького філолога і культуролога, автора ґрунтовної праці “Мімесис. Зображення дійсності в західноєвропейській літературі” (1946), в якій викладено метод герменевтичного історико-культурного пізнання, розроблений митцем. Потрібна мотивація звернення дисертанта до постаті Е. Ауербаха.

У висновках до другого розділу йдеться: “За працями російських учених дисертант вибудовував конструктивні оцінки творчості М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка в російськомовному середовищі останньої третини ХІХ століття. Подібні акценти вчених і становлять предметність їхніх критичних оцінок українського письменства...” (с. 80). “Конструктивні оцінки” – це свої оцінки? “Подібні акценти” – які саме? Не вистачає конкретики у висловлюваннях.

Цікавим, ґрунтовним, на наш погляд, є третій розділ (“Дискурс про українську самодостатність у 70–90-х роках ХІХ століття: Олександр Пипін – Омелян Огоновський – Іван Франко”), що цілком виправдано складається з трьох підрозділів. С.І. Пилипишин аргументовано розглядається феномен предметності людського осмислення, людських оцінок у сфері духовної культури, починаючи з міркувань релігійного філософа Івана Ільїна, мотивується зіставлення ідей і напрацювань І. Франка, М. Грушевського.

Проте часто виклад матеріалу не узгоджений з попередньою тезою дисертанта, не завжди можна говорити про логічність викладу матеріалу. Так, на с. 81 стверджується: “І все-таки той сукупний результат і наслідок атомарних взаємодій не може вичерпуватися кожним поколінням...”. Виникає питання: який результат і наслідок? Далі: “Таке розмаїття ситуацій, багатокультурність кожної з них може акумулювати такий концепт, як *дискурс української самодостатності* в органічному зв'язку з поняттям *національна ідентичність*”. Про яке розмаїття йдеться? Необхідно було конкретизувати. Чому одне словосполучення – дискурс, а інше – поняття? Дисертант далі пише: “Персоніфікуємо ці концепти в проекції заявленої теми...” (с. 84). Проте з попереднього речення не відомо, які саме концепти маються на увазі.

Згадуючи про полеміку О. Огоновського і О. Пипіна, бажано було б окреслити її суть у висновках на с. 91.

Підрозділ 3.1. має назву “Від Олександра Пипіна до малорусько-русинської/української проекції”, яка, на наш погляд, звучить якимось абстрактно, публіцистично, не містить проблеми, хоча у підрозділі дисертант доказово простежує особливості спадщини О. Пипіна, розглядає діалог митця з І. Франком, а також з О. Огоновським.

У назві підрозділу 3.2. “Українські (малорусько-галицькі) відносини з російської перспективи” використовується означення “малорусько-галицькі”, яким послуговувалися росіяни, а не українці. Напевно, краще було назвати “східно-західноукраїнські” відносини, оскільки слово “малоруські” – лексема, якою користувалися у ХІХ столітті представники імперського мислення. У підрозділі

простежується історія русинів, своєрідність діяльності “галицько-руських” літераторів, суперечка російських учених щодо “галицької” та “української” словесності.

С.І. Пилипишин зазначає: “1860–1863 роки були тим періодом, коли “нова” пореформена Росія звернула на себе увагу за кордоном” (с. 104), але реформа була в 1861 році. Тому хронологічні межі періоду бажано уточнити.

На с. 123 стверджується, що М. Костомаров брав участь у дискусії стосовно статті О. Пипіна “Особая история русской литературы” (1890), але М. Костомаров помер у 1885 році. Розкриваючи полеміку О. Огоновського з О. Пипіним, необхідно було б, на наш погляд, увиразнити її суть, залучивши розмисли Т. Зіньківського.

На сторінках 125–128 йдеться про взаємини І. Франка і М. Грушевського, хоча це не було предметом дослідження. У кінці підрозділу 3.2. зазначається, що “спадщина активних діячів – О. Огоновського, О. Пипіна, І. Франка, М. Грушевського – у гроні найближчого оточення кидає потужне світло на взаєморефлексію людських/особистісних стосунків у культурі трьох десятиліть (70–90-ті роки) на стику порубіжжя століть – XIX і XX” (с. 128). Однак О. Пипін не був в оточенні О. Огоновського та І. Франка, особисті стосунки між ними не простежуються.

У підрозділі 3.3. “Зміщення часових пластів з погляду сучасності (з кінця XX – початку XXI століть)” автор звертається до ретроспективних і антиципаційних орієнтацій, висвітлює особливості застосування для аналізу рецептивної поетики. Зазначається: “Як показали українські дослідники, об’єднані в певну інтерпретативну спільноту, дуже ефективно спрацьовує історична ретроспектива і в українській літературі” (с. 129). Звертає на себе увагу словосполучення “інтерпретативна спільнота”, суть якого бажано було б пояснити.

На с. 130 дисертант стверджує: “...ми спробували долати міжетнічні й міжнаціональні колізії...”. Проте це не було завданням наукової розвідки. Правильно називаючи основні види мистецтва, С.І. Пилипишин помилково відносить до них “артистизм” (с. 131). Викликає сумнів твердження дисертанта, що О. Пипіну належить “непроминальна роль адвоката українства...” (с. 132). Небажаними в дисертаційному дослідженні є занадто довгі цитати на с. 30–31, 35, 40–41, 52–53, 134–136 тощо.

Загальні “Висновки”, що містять підсумки всього дослідження, науково достовірні, представляють достатньо вагомий відповіді на поставлені дисертанткою завдання.

У цілому структура дисертації виглядає логічною, чітко вибудованою, художній дискурс аналізується у світлі визначеної проблеми з урахуванням сучасних уявлень про специфіку порівняльного аналізу текстів.

Водночас хотілося б зробити ще деякі зауваження і побажання.

У роботі дисертант робить висновки до кожного з розділів і підрозділів, але чомусь не подає їх у структурних частинах 2.1., 2.2., 2.3., 3.1. У “Висновках” до дисертації цитування є небажаним (с. 153). Висновки мають бути більш конкретними, зокрема це стосується пп. 3, 6, 7.

У шостому пункті висновків до всієї дисертації зазначається, що “у 60-ті роки XIX століття революційно-демократичний вектор сягав свого апогею, поки його не

звела нанівець Валуєвська заборона” (с. 153). Вектор чого? Який? Стосовно чого сягав апогею?

Не зовсім коректно, на наш погляд, сформульовано у висновках тезу про те, що “як перший президент України, М. Грушевський наповнював смисл історії України своїми безпосередніми враженнями і мемуарами, тому його погляди на незалежність України принципово змінювали його дискурсивну практику” (с. 154).

Інше зауваження стосується наукової методології. Методи дослідження в теоретико-методологічній основі роботи не названі й детально не розписані. Не визначено, що саме досліджується тим чи іншим методом, а це – вимога ВАК України.

Крім того, авторка зазначає, що теоретико-методологічну основу дисертації склали праці українських дослідників, серед яких називає прізвища Г. Вервеса, М. Євшана, А. Животка. Однак праць вищезазначених авторів у списку використаних джерел немає. На наш погляд, необхідно було вказати, що в основу дослідження покладено загальнотеоретичні положення і методологічні принципи, викладені у працях, що стосуються проблем теорії естетики рецепції, обґрунтованої Гансом Робертом Яуссом та ін., оскільки тема дисертації пов'язана з нею, а також назвати її сучасних дослідників, як-от: Р. Гром'як, Н. Грицак, О. Павленко, О. Червінська та ін., врахувати позиції провідних європейських учених.

Наступне зауваження стосується мовного (стильового та граматичного) викладу дослідження. У дисертації наявні деякі огріхи: орфографічні (с. 30, с. 47), пунктуаційні (с. 13, 59, 68, 76, 93, 95, 102, 112, 124, 131, 132, 134, 136, 137, 138, 143), граматичні (с. 79, 100, 114, 144, 153), стилістичні (с. 47, 51, 59, 92, 113, 127, 129, 133, 142, 148, 152).

Проте аналіз представленої дисертації та автореферату дає всі підстави вважати: дослідження є актуальною, концептуальною роботою, що містить науково обґрунтовані спостереження та узагальнюючі висновки, які розширюють уявлення про українсько-російські літературні зв'язки у XIX столітті й у сукупності є суттєвими для розвитку порівняльного літературознавства.

Результати дослідження можуть бути використані у читанні курсів історії російської та української літератур, а також теорії літератури та порівняльного літературознавства. Автореферат дисертації адекватно передає її зміст, аргументацію, логіку побудови, ступінь наукової новизни і можливості практичного застосування. Основні положення та результати дослідження знайшли своє відображення в публікаціях здобувачки. Оформлення дисертаційної роботи та автореферату відповідає чинним вимогам.

За обсягом виконаної роботи, рівнем порушених проблем, актуальністю й спрямованістю дослідження дисертація “Українське письменство в російській свідомості 70–90-х років XIX століття” відповідає вимогам ВАК України, а її автор Пилипишин Світлана Ігорівна заслуговує на присвоєння їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.05 – порівняльне літературознавство.

18.01.2010 р.

Ректор Бердянського державного
педагогічного університету, професор

В.В. Крижко

Доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української та зарубіжної літератури,
директор Інституту філології та
соціальних комунікацій
Бердянського державного
педагогічного університету

В.А. Зарва

З ДОСВІДУ РОБОТИ

УДК 811.161.2'374.2

Рогозіна А.І.,
учитель-методист,
гімназія № 3 "Сузір'я" м. Бердянська

СЛОВНИК МОВЛЕННЄВИХ ТРУДНОЩІВ

*Бринить співає наша мова,
Чарує, тішить і п'янить.*
(Олександр Олесь)

На Всесвітньому конкурсі мов у 1934 році в Парижі, на якому різні мови тестовано своєрідними ознаками їхньої фонетики, лексики і фразеології, за словотворчими можливостями, структурою речень, українську мову визнано однією з наймелодійніших у світі; вона посіла третє місце – після французької і перської.

Серед величезного арсеналу слів у нашому словниковому складі, як стверджують мовознавці, налічуються двісті п'ятдесят тисяч слів. Як ними володіти?

Кожна мова має свої специфічні особливості. Без досконалих знань граматики рідної мови годі про це й думати. А найперше наше завдання – це збагачувати свій словниковий запас, навчитися розуміти найтонші відтінки значення слова, об'єднувати слова в речення, творити текст. Граматично, орфографічно та стилістично правильно викладати власні думки, зовнішньо їх оформляти допоможе школярам "Словник мовленнєвих труднощів". Досвід роботи над культурою мовлення учнів свідчить про необхідність використати на уроках мови словник мовленнєвих труднощів. Адже неправильно вжиті слова в чужому мовленні впливають на орфографічну грамотність.

Цей словник допоможе не сплутувати українські й російські слова, уникати калькування, невиправданих діалектизмів, вульгаризмів, жаргонізмів. Уникати